

Xhevdet ZEKAJ
Universiteti A.Xhuvani
Elbasan/Albania

Marsela TOPUZI
Università degli Studi di Genova
Genova/Italy

Aurela AGALLIU
Universiteti i Tiranës
Tirana/Albania

Barazia Gjinore dhe Edukimi Gjinor ne Arsim, Tregues i Rendesishem i Zhvillimit Social dhe Ekonomik te nje Shoqerie

Abstrakt

Integrimi gjinor ne arsim eshte tregues kryesor i zhvillimit social dhe ekonomik te nje vendi. Gjithashtu, niveli arsimor, eshte nje tregues qe flet per statusin e grave dhe vajzave. Arsimimi i tyre redukton trasmetimin e varferise nga brezi ne brez dhe rrit kapacitetin dhe potencialet e tyre per te kontribuar ne aspektet sociale, ekonomike dhe politike te zhvillimit kombetar. Arsimi gjithashtu eshte e drejte themelore e cdo individi dhe nje mjet thelbesor per arritjen e barazise gjinore, zhvillimit dhe paqes. Barazia ne hyrje dhe ne arritjen e kualifikimeve arsimore eshte e thelbesore, aq me teper nese grate do arrijne te realizohen e te behen agjente te ndryshimit. Arsimimi dhe lufta kunder analfabetizmit te grave dhe vajzave eshte nje element i rendesishem per permiresimin e shendetit, te ushqyerit dhe edukimit ne familje si dhe ne fuqizimin e grave per te marre pjese ne procesin e vendimarrjes ne shoqeri. Investimi ne arsimin formal dhe jo-formal si dhe ne kualifikimin e grave dhe vajzave, me nje perfitim te larte ekonomik dhe social, ka vertetuar te jete nje nga mjetet me te mira per arritjen e zhvillimit dhe rritjes ekonomike konstante dhe te qendrueshme. Raliteti tregon se ne sektorin e arsimit, dhe jo vetem, ekzistojne pabarazi te konsiderueshme gjinore. Por eshte pikerisht nepermjet pjesmarrjes sa me te gjere te grave dhe te vajzave ne arsimim qe mund te arrihet minimizimi i pabarazise midis burrave dhe grave edhe shoqeri. Kerkimi yne shkencor mbi barazine gjinore dhe arsimin ka evidentuar se ne Shqiperi ashtu si dhe ne shume vende te tjera, arsimi me aspektet e tij te shumta si kornizat kurrikurale, arritjet akademike ne shkolle, frekuentimi i shkolles, trajnimi i mesuesve, mjedisi instituzional, etj., luajne nje rol te rendesishem ne promovimin apo trasmetimin e barazive gjinore. Qellimi i ketij artikulli eshte analiza e thelle e parimit te barazise gjinore ne kuadrin arsimor si dhe ndikimi qe ka ne shoqeri, duke konstatuar ne probleme te shumta qe meritojne vemendje dhe reflektim nga te gjithet aktoret e sistemit arsimor.

Konceptet kryesore: Barazia gjinore; Edukimi gjinor; Niveli arsimor; Integrimi gjinor; Politika gjinore; Stereotipe gjinore; Te drejtat e grave; Te drejtat e njeriut

1-Hyrje

Ky studim eshte nje kontribut qe i shtohet diskutimit rreth problemeve gjinore ne kuadrin arsimor. Idea fillestare ishte ekzaminimi se sa dhe me cfare menyrash pabarazia gjinore ne arsim eshte nje argument diskutimi ne Shqiperi. Ndonese situata ka ndryshuar ne menyre radikale persa i perket perqindjeve te pjesemarrjes ne arsim, dallimet gjinore akoma ndikojne si ne rezultatet shkollore ashtu dhe ne karrieren e perzgjedhur akademike. Kerkimi yne shkencor synon te analizoje nese keto dallime sjellin ne ndryshime dhe ne evolucion te ligjeve apo politikave lidhur me arsimimin, ne sondazhet kombetare apo cfaredolloje masash zyrtare te perqendruara mbi gjinine. Gjithashtu studimi yne kerkon te ofroje nje harte te politikave dhe strategjive qe aplikohen ne vendin tone per te luftuar pabarazine gjinore ne sistemin arsimor aktual. Ne kete artikulli analizojme gjithashtu legjislatizoni kombetar dhe nderkombetar qe garanton te drejtat e grave dhe vajzave per barazine gjinore ne arsim. Pergjate punes se zhvilluar, gjithashtu, lindi natyrshem nevoja per nje analize te publikimeve, teksteve dhe programeve akademike qe jane baze per formimin e studenteve. Jemi munduar te studiojme nese tekstat respektojne barazine gjinore dhe nese arrijne te realizohen larg stereotipave shoqerore. Analiza e teksteve dhe programeve eshte realizuar duke u mbeshtetur ne metoda cilesore dhe sasiore. Kur ka qene e mundur dhe e arsyeshme, jane perdorur metoda te studimit te pervojës njerezore, sic jane metodat komplekse te analizës se rrefimit, analizës se permbajtjes, analizës semiotike etj. Te gjitha analizat, parashtrimetrajtimet, pyetjet, shembujt, qe si autore kemi konsideruar per kete artikull shkencor, kane pasur pikenisje analizen e situates se barazise gjinore ne sistemin arsimor ne Shqiperi si dhe rolin e edukimit gjinor ne keto institucione. Nga kjo analize jane konstatuar dukshem probleme, te cilat meritojne vemendje dhe reflektim nga te gjithë aktoret e sistemit arsimor ne Shqiperi.

Persa i perket burimeve, jane perdorur dokumentat zyrtare te autoriteteve qendrore, konventat nderkombetare dhe legjislatizoni ne fuqi. Gjithashtu jane perdorur per kete studimin raporte te shoqatave joqeveritare qe operojne ne kete fushe, sondazhe dhe statistika kombetare si dhe literature specifike e huaj dhe e vendit.

2-Analiza kerkimore

Te edukuarit per te konsideruar problematike identitetin gjinor sidomos ne periudhen e adoleshences, eshte nje faktor kyc per te projektuar te ardhmen ekzistenciale, afektive dhe karrieren, jashte cdo pritshmerie dominuese mbi mashkulloren dhe femeroren. Ne kete proces, bota e edukimit dhe e trajnimitimit luajne nje rol vendimtar dhe jane te thirrur te perfshijne nje perspektive gjinore ne praktikaten e tyre edukuese: te bejne nje edukim i cili te jete i afte te prishe modelet dominuese gjinore duke i ofruar studenteve strumentet teorike dhe relacionale te dobishem per tu bere burrat dhe grate qe ata deshirojne (Gamberi, Maio, & Selmi, 2010).

Edukimi gjinor duhet te luaje nje rol te rendesishem ne sistemin edukativ shqiptar. Togfjaleshi "edukimi me dhe per perkatesine gjinore" i cili percjell filozofine dhe moton e edukimit gjinor, duhet konsideruar si nje parim baze per cdo ekspert qe

perfshihet ne ceshtje qe lidhen me kete edukim. Eshte e rendesishme qe togfjaleshi i mesiperm te ndahet ne pjesen e pare "edukim me", i cili duhet te kuptohet si nje detyrim i cdo individi qe trajton ceshtje te lidhura me edukimin gjinor. Individi duhet te njohe, te besojte dhe te pranoje te jete ithtar i edukimit gjinor ne cdo rrethane, me cdo auditor, te jete percjelles i frymes se edukimt gjinor me mekanizma te natyrshem, pa u sforcuar dhe pa per dorur moralizime apo indoktrinime.

Pjesa tjetere e togfjaleshit "edukimi per perkatesine gjinore" duhet kuptuar si detyrim, qe cdo individ ka, per te percjelle idete e tij apo te saj dhe frymen e edukimt gjinor tek te tjeret, vetem pasi ka krijuar brenda vetes dije te thella rreth ceshtjeve, qe lidhen me edukimin gjinor dhe ka kthyer ato ne vlera te edukimit gjinor (Gjinore, 2008). Jane pikerisht keto vlera qe i japin te drejten ne jete percjelles dhe lobues i edukimt gjinor. Te fitosh te drejten per te perdorur togfjaleshin e lartepemendur dhe per te percjelle ate ne literature apo ne auditore profesionistesh, e mjedise publike duhet te jesh i mbarsur mjaftueshem me idete dhe ceshtjete e edukimit gjinor, me pervoja te ndrydhme nga kjo fushe, dhe te zoterosh teresine e mekanizmave, per ti percjelle ato tek te tjeret, cilado qofshin sepcifikat e tyre. Edukimi gjinor, ndryshe nga shume apekte te tjera te edukimit, nuk ka nje standard te paracaktuar dhe nuk matet ne menyre te drejtperdrejte, sic mund te maten datat, listat, kategorite apo vendet. Pikerisht, prej ketij fakti, edukimi gjinor behet nje angazhim i vecante. Ai nuk eshte edukim feminist e moralizues, por nje ftese qe cdo student te kete shans te mesojte te sillet ne perputhje me identitetin e tij gjinor. Paragjykimet ne konceptimet dhe parashtrimet e materialeve gjinore gjenden dendur ne tekste dhe leksione, duke ua pakesuar vlerat e tyre si instrumente te ndricimit te mendjes dhe emancipimit te shpirtit te studenteve.

Akademiket e pedagoget duhet te identifikojne strategji dhe mundesi per ti bere tekstet dhe leksionet e tyre mjete te dobishem dhe efikase ne edukimin gjinor. Nje nga rruget me te natyrshme nga ku mund te filloje prezantimin e drejte te djemve dhe vajzave, cdo tekst apo leksion, pavaresisht lendes dhe moshes se studenteve, eshte pasqyrimi i jetes ne institucionet formuese, nje mjedis formal edukimi por gjeresisht i njohur nga studentet. Strategjia e sjelljes se djemve dhe vajzave jo vetem ne familje dhe ne rruge, por edhe ne shkolle, ku marrin apo u caktohen role pavaresisht gjinise, eshte nje fillim i natyrshem i edukimit te drejte gjinor. Portretizimi i djemve dhe vajzave duke u rritur dhe emancipuar sebashku eshte pozitiviteti qe duhet te sjellin tekstet. Keshtu realizohet dhe konkretizohet misioni i kurrikules, tu mesojte vajzave te zakonshme se dhe per to cdo gje eshte e mundur. Autoret e teksteve, artikujve apo leksioneve mund te krijojne situata nga me problemoret me rolet e djemve dhe vajzave, burrave dhe grave ne institucionet edukative. Pasi dimensionet shumeplanesh te meshkujve dhe femrave ne shkolle mund te jene burim nxenieje, zhvillimi dhe qendrimi androgjinik. Tekste te fuqishme jane ato qe ne perputhje me misionin e programit, arrijne te sjellin per gjykim, analize, sfide, paragjykimet e vete studenteve dhe pedagogete ne mesimin e lendeve te ndjeshme ndaj dallimeve gjinore si per shembull edukata shoqerore, ajo shendetesore, edukata seksuale, biologjia, anatomia, etj. Ne tekste eshte normale dhe e deshirueshme te tregohet pervoja e angazhimit te djemve dhe vajzave ne to. Te tilla paraqitje rrisin fuqine e diskutimeve dhe perfshirjen e vertete

te djemve dhe vajzave ne objektivat e shkollës. Fakti qe autoret jane personalitete dhe individualitete te vecanta, me kapacitete unikale intelektuale, dhe skemat e tyre te te menduarit dhe te sjelljes reflektohen dhe ne shkrimet dhe botimet e tyre. Ato sjellin pervoja dhe perspektiva te ndryshme gjinore, duke i dhene shkrimeve dimensionet qe ata kane. Per shkak te skemave te tyre te te menduarit dhe te sjellurit, te cilat i kane marre permes modeleve ne familje, apo skema te fituara gjate viteve te shkollimit, ata kane krijuar dhe projektuar modelet e tyre te femres dhe te mashkullit. Keto skema natyrshem mund te percillen dhe reflektohen ne shkrimet e tyre. Ndaj duhen bere perpjekje per te evituar dhe eliminuar parapelqimet dhe perspektivat personale qe mund te cojne ne cekuilber gjinor ne tekste, duke ndikuar ne krijimine probleme per studentet ne te ardhmen. Ndaj eshte e nevojshme qe te gjithethe autoret, sidomos ata te teksteve shkollore te marrin paraprakisht nje formim dhe edukim gjinor. Jane te shumta deformimet gjinore dhe grackat qe duhet tu shmangen autoret e teksteve, pedagoget dhe aktoret qe marrin pjese ne sistemin arsimor. Paragjykimet dhe stereotipat me te rendomte te deformimeve gjinore jane ato ku gruaja identifikohet teresisht ose kryesisht me funksionet riprodhuese. Te qenit nene automatikisht i transferon asaj role perkujdesese pergjate gjithethe jetes. Injorimi i gruas ne shume fusha por edhe ne tekste mund te duket si gabim njerezor, sjellja e stereotipave te jetes tradizionaliste ne shkrime e publikime duket se eshte veper e "fajtove pa faj". Keshtu do te ishte nese do te harronim se tekstet dhe publikimet jane instrumente te zhvillimit social, konjitiv, emocional, moral, politik e ideologjik te brezit te ri dhe autoret arkitekthe te qytetarise se neserme. Nese te rinjte do te vazhdojne te mos e ndiejne se vemendja ndaj edukimit gjinor, qytetar dhe demokratik nuk eshte nje ceshtje preferenciale por detyrim, atehere vajzat dhe grate do te vijojne te paraqiten te teperta dhe te dores se dyte.

Trajtimi i grave dhe vajzave si njerez te tepert dhe jo te barabarte ushqen totalitarizmin dhe perben ne vetvete nje perpjekje totalitare. Gjithashtu edukimi gjinor mbart edhe ceshtje te rendesishme sic eshte ai i raportit mes burrit dhe gruas. Rendom, keto raporte, jane ne favor te burrave. Kjo ushqen stereotipa, qe prekin jo vetem burrat dhe grate, por edhe shume aspekte te tjera te shoqerise, perfshire arsimin, praktikat e edukimit formal dhe jo formal te brezit te ri. Autoret e teksteve, akademiket e pedagoget duhet te kene parasysh dhe duhet te kujdesen qe ne temat qe trajtojne figurat femerore dhe mashkullore duhet te tejcojne nje ideologji te drejte mbi rolet dhe te drejtat sociale. Askujt nuk duhet t'i atribuohen apriori detyra dhe pritshmeri pikerisht pse eshte mashkull apo femer, burre apo grua, djale apo vajze. Duhet te trasmetohen tek studentet ideologji qe formojne me mire qytetarin dhe shtetarin e se ardhmes. Shoqeria, sidomos ajo shqiptare, e percepton gruan ne role te paracaktuara brenda familjes, madje edhe kur ajo eshte ne karriere, dikotomia e roleve eshte nje ceshtje gjithmone e zgjidhur ne favor te familjes. Edhe kur publikimet paraqesin gra te realizuara, ato sillen te mistifikuara, pa jeten e perditshem familjare, duke humbur keshtu mundesine per te qene proaktive ne zhvillimin dhe emancipimin e vajzave dhe grave. Sjellja e teresise se veprimtarive te grave te suksesshme edhe ne familje, edhe ne jete apo karriere do te jete njej shans per modele imponuese sociale si per djemte ashtu dhe per vajzat. Edukimi i grave dhe vajzave eshte baza e shendetit, paqes, zhvillimit te vendit dhe demokracise (Gjinore et al., 2008).

Sipas Androulla Vassiliou, Komisarë europiane për arsimin, “Korrelacioni ndërmjet gjinise dhe rezultatit edukativ ka ndryshuar dukshëm në pesëdhjetëvjeçarët e fundit dhe tani diferencat marrin formë më komplekse. Personeli arsimor përbehet përgjithësisht nga gratë, por sistemet edukuese menaxhohen nga burrat. Edhe pjesë më e madhe e të diplomuarve janë femra, ato akoma sot paguhen më pak e bëjnë më pak karriera se meshkujt” (EACEA P9 EURYDICE, 2009).

Duke konsideruar arsimimin dhe formimin, dallimet gjinore vazhdojnë të ndikojnë si në zgjedhjen ashtu dhe në rezultatet e kurseve të studimit.

Natyrë e pabarazisë gjinore në fushën arsimore ka ndryshuar rëndësisht vitet e fundit, dhe është bërë më vështirë për të përket performancës në shkollë. Në studimet tona është e vërtetuar se ende ekzistojnë dallime midis meshkujve dhe femrave si në zgjedhjen e studimeve, ashtu dhe në rezultatet në arsimin në Shqipëri. Vendi disponon politikë të lidhura me barazimin gjinor në fushën e arsimit, me objektive të kalimit të rolëve tradicionalë dhe të stereotipeve, duke u përqendruar në rritjen e numrit të grave në organet vendimarrëse, në kapërcimin e modeleve të vjetra edukuese si dhe luftën ndaj ngacmimeve seksuale në shkollë, por ka një mungesë të thellë në aplikimin e kësaj politikë në zonat rurale, si dhe mungojnë iniciativat për të informuar prindërit rreth politikave për barazimin gjinor. Gjithashtu mungojnë politikat orientuese, dhe në mungesë të tyre, si meshkujt ashtu dhe femrat zgjedhin kryesisht kurse studimi që identifikohen me rolet e stereotipit tradicional: vajzat janë mëshorëzë të diplomuarve dhe të regjistruarve në shkencat sociale dhe humanitare, sidomos në sektorin e mesuesisë dhe mjekësisë, ndërsa meshkujt në vështirësi në fushën e shkencave të saktë dhe teknologjike, me përqindje të ulët sidomos në fushën e inxhinierisë, matematikës dhe fizikës (“INSTAT,” 2011-2011).

Gjithashtu nga studimi i kryer del qartë se vajzat në përqindje më të madhe arrijnë në nivele më të larta arsimimi dhe kanë rezultate më të mira në provimet e diplomave në krahasim me meshkujt, që kanë më shumë probabilitet që të përfundojnë vitin apo të braktisin shkollën. Sipas statistikave të kryera nga Instituti i Statistikave të Shqipërisë kemi një rritje progresive të numrit të studenteve të regjistruar në Universitetet publike dhe private, nga 28331 që ishin në vitin akademik 1994/1995 në 158963 që ishin të regjistruar në vitin akademik 2011/2012 dhe pjesë më e madhe e tyre përbehet nga vajza 88512 të regjistruara në Universitetet shqiptare ndërsa numri i djemve të regjistruar rezulton në 700451 (“INSTAT,” 1994-2011).

Përveç se në padrejtësinë e lidhur me këto stereotipe gjinore, dallimet në arsimin mund të influencojnë negativisht edhe në rritjen ekonomike si dhe në përfshirjen sociale. Përshembull, akoma gratë janë në minorancë në fushën matematikore, shkencore dhe teknologjike por nga ana tjetër kanë më shumë probabilitet në rezultate më të larta në fusha të tjera si letërsia. Kjo shembuj tregojnë se në zhvillimin e politikave dhe strategjive me synim përmirësimit të rezultateve edukuese duhen marrë parasysh dallimet gjinore në fushën edukuese.

Është e nevojshme që në shkollë të krijohen praktika për të edukuar studentët rreth “gjinisë”. Me këtë term nënkuptohen të gjitha leksionet dhe kurset që informojnë

dhe mundesojne ne prishjen e stereotipeve qe kane te bejne me rolin social, perfaqesimin dhe kuptimin e te qenit grua dhe burre. Keto stereotipe sipas te cileve ,per shembull, grate jane te orientuara per te zhvilluar disa pune te caktuara si kujdesi ndaj femijeve, pleqve e shtepise, dhe burrat perkundrazi te orientuar per te bere pune qe prodhojne te ardhura dhe per karriere jane prezente edhe ne tekstet shkollore.

Te behesh grua apo burre nuk eshte nje proces linear. Ceshtja ndermjet sekseseve, meqenese eshte ceshtje kulturash dhe jetese, eshte edukuese. Per kete motiv, nje praktike pedagogjike gjinore, qe ofron degjim dhe ve ne qender fjalet e vajzave dhe djemve te rinj, eshte e vejtme qe mund te ofroje mundesine e te kuptuarit te asaj cfare ndodh e cfare ndryshon. Ndaj i propozohet shkolles te hap nje refleksion te ri mbi kete endje te vetvetes grua apo burre, e cila eshte nje pune e perditshme. Imazhi i vetvetes ne te ardhmen, konfrontimi me ekseperienat e perjetuara dhe me marredheniet e te tashmes, eshte puna per rritje qe duhet te realizohet mbi te gjitha ne instituzionin edukues. Por shpesh shkolla ben te kunderten, per shembull ne momentin kur nuk kritikon role dhe injoron stereotipet gjinore, madje dhe i praktikon ato. Shkolla duhet ti ofroje gjithsecilit mjetet dhe mundesine per tu kuptuar, keshtu qe cdo femer dhe cdo mashkull te mesoje te pranoje dhe te ndaje intimisht brishtesine qe mbart. Shkolla eshte nje vend me maxhiorance gruan, por vete mesueset kane veshtiresi te perballojne tema dhe detyra te nje pedagogjie gjinore; paralelisht meshkujt kane ne shkolla pak modele te gjinise se tyre dhe jetojne shpesh me mungesa te tilla edhe ne familje. Eshte pikerisht ne istituzionet edukative aty ku thyhen gjenealogjite mashkullore sepse krijimi i dijeve te formalizuara i ben obsolete dijet tradicionale mashkullore. Nuk eshte e rastesishme qe ne shkolle meshkujt kane rezultate me te ulta; rruga e ndertimit te personalitetit, nga ana e nje mashkulli, eshte e shenuar nga rinisje te vazhdueshme, verifikime, dhe kercentime qe i vene ne dyshim viriletin. Ne arenen e nje refleksioni kritik mbi rolet gjinore dhe mbi pabarazine ndermjet femrave dhe meshkujve qe akoma sot duket nje fushe studimi kryesisht femerore, burrat, ne nje fare menyre jane te lene jashte. Kjo krize e mashkullores, e nenkuptuar si nje krize e vlerave tradicionale, mund te shihet si nje okazion per krijuar hapësira lirie dhe mundesi per te rinovuar e percaktuar me mire vendin qe i perket ne shoqeri. Te flasesh per ndertim te identitetit gjinor ne shkolle na lejon gjithashtu te perballemi me problematiken se si te krijohet nje dialog ndermjet gjeneratave te ndryshme, dhe se si te ndertohen hapësira dhe debate per te ndihmuar brezat e rinj qe keto tema ti ndjejne te tyret (“KILA,” n.d.).

Ndonjehere padashur dhe pavetedije edhe mesuesit apo pedagoget edukojne me stereotipe gjinore.

Pedagoget dhe akademiket duhet te bejne te tyren filozofine dhe metodologjine e nje edukimi gjinor te ekuilibruar, te gjithhepranuar, dhe jashte indoktrinimit gjinor, qe vjen nga njera apo tjetra gjini. Gjithashtu duhet te njohin nga afer dhe ne detaje tendencat globale, kornizat ligjore globale dhe lokale, politikat arsimore dhe dimensionet humane te kurrikulave shkollore.

Ndaj eshte shume e rendesishme perhapja dhe informimi per ceshtjen e ceshtjes gjinore te ekuilibruar, pra te nje edukimi gjinor jo te perqendruar dhe preferencial per njerin gjini, krahasuar me tjeteren, por qe synon nje pefaqesim te ekilibruar te te dyja gjinive. Gjithashtu eshte shume e qarte nevoja qe per publikime, tekste e programe mesimore me ekuiliber gjinor te mjaftueshem, larg stereotipeve e te ndjeshem nga prespektiva gjinore.

Nepermjet kerkimit tone shkencor jemi munduar te analizojme menytrat dhe politikat nepermjet te cilave vendet perballet me pabarazine gjinore ne fushen e arsimit. Jemi perpjekur te zhvillojme gjithashtu dhe nje analize te eksperiencave nderkombetare dhe europiane ne kete fushe, duke ngritur pyetjen nese arsimit ka rendesi ne percaktimin e politikave gjinore, dhe nese ekziston nje nivel gender mainstreaming ne politikat arsimore.

Sjellim ketu shembullin e Australise dhe Kanadase, vende te cilat i kane dedikuar nje vemendje sistematike ceshtjes ne fjale, dhe kane arritur ne rezultate interesante ne integrimin e politikave feministe me ato arsimore. Mjafton te permendim faktin se, qe ne 1975, raporti i Komisionit te Shkolles se Commonwealth australiane ka identifikuar gjinine si nje problem per tu trajtuar edhe ne shkolle. Ne 1987 u aprovua nje Plan kombetar per arsimimin e vajzave australiane, qe perfshin tema si dhuna seksuale, barazia ekonomike midis burrave dhe grave, dhe eksperimentimet e para te bilanceve gjinore. Qe ne fillim, Australia ka privilegjuar gender mainingstreaming, duke vene si objektiv trasformimin e strukturave dhe politikave arsimore, ne vend qe te marre nga jashte projekte te perpunuara nga struktura te ndryshme qe punojne rreth barazise gjinore. U angazhuan ne krijimin e nje modeli orientues per pjesemarrje aktive, fale lidhjes ndermjet funksionareve te qeverise dhe komunitetit, ku themelore qe roli i sindakatave te arsimit dhe presionet nga ana e levizjeve feministe. Gjithashtu pati nje fokusim ne krijimin e nje politike rekrutimi, formimi dhe certifikimi te personelit, por nuk u arrit te behet i detyrueshem formimi rreth gjinise per shkak te rezistences se Universiteteve. Por duke u nisur nga vitet 90, u evidentua dobesi ne politikat qe kane gjithmone nevoje ne gjetjen e mbeshtjese dhe konsensit politik, burokratik, te shoqerise civile dhe te levizjeve te ndryshme. Te njejten eksperienze ka perjetuar edhe Kanadaja. Ne kete vend, ne vitet '70, levizja e grave arriti te terheqe vemendjen e qeverise per te krijuar nje Komision kombetar mbi kushtet e grave, fale dhe kontributit te universiteteve per kerkimin shkencor dhe sindakateve. Nga nje kendveshtrim fillestar te bazuar mbi shanset e barabarta, shume shpejt u kalua ne konceptin e dallimeve, duke rivleresuar specifikimet femerore, e duke u fokusuar ne zgjedhje qe transformojne sistemin arsimor apo ate te kurrikules. Por me kalimin e kohes, edhe ne kete rast vemendja devijoi ne problemet e te rinjve ne shkolla, dhe ceshtjet gjinore u bashkangjiten me problematika te tjera perjashtuese.

Per te kuptuar problematiken e edukimit gjinor ne arsim, ne kerkimin tone shkencor jemi perqendruar gjithashtu ne analizen e politikave dhe legjislationit nderkombetar dhe kombetar rreth te drejtave te grave per barazi ne arsim. Ne nivelin e Kombeve te Bashkuara, nje nga tete objektivat e mijevejarit te vendosura ne Samitin e Mijevejarit, mbajtur ne New York ne vitin 2000, eshte eliminimi mundesisht deri ne

vitin 2005, i diferencave gjinore ne arsimin fillor e te mesem dhe deri ne vitin 2015 ne te gjitha nivelet e arsimit (www.un.org/en/development/deagenda/millennium.shtml). Gjithashtu Konventa per Eliminim e te Gjithave Formave te Diskriminimit ndaj Gruas (CEDAW) (www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/), ratifikuar nga Shqiperia ne vitin 1993 i kushton rendesi te vecante barazise gjinore dhe mosdiskriminimit te grave dhe vajzave. Duke qene se eshte ratifikuar nga qeveria shpitare, te gjitha nenet e Konventes i bashkangjiten legjislacionit egzistues kombetar. Ne menyre specifike, shteti shqiptar duke ratifikuar kete dokument, duhet te marre te gjitha masta e nevojshme per te menjanuar diskriminimin e gruas, me qellim qe asaj ti garantohen te drejta te barabarta me burrin ne fushen e arsimit mbi bazen e parimit te barazise midis gruas dhe burrit.

Nje tjetër dokument i rendesishem persa i perket kerkimit tone eshte "Platforma per Veprim", fryt i "Konferenca e Katert Boterore e Grave" zhvilluar ne Pekin ne shtator te vitit 1995 e mbeshtetur nga 180 vende, me fokus kryesor parimet universale te drejtesise gjinore (www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform). Platforma per Veprim e Pekinit perfshin nje seksion te vecante per Arsimin dhe trajnimin e grave dhe vajzave (www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/educa.htm). Objektivat strategjike te identifikuar ne kete seksion si dhe aksionet qe duhen nderrmarre jane: sigurimi i mundesive te barabarta per tu arsimuar; zhdukje te analfabetizmit ne rradhet e grave; permiresim i mundesive te grave per te marre trajnime per te shfrytezuar shkencen e teknologjine dhe arsimimin e vazhdueshem; zhvillimi i nje arsimit dhe trajnimit jodiskriminues; shperndarje e burimeve te mjaftueshme mbi dhe per monitorimin e zbatimit te reformave ne arsim; promovimi i nje arsimit afatgjate si dhe kualifikimi i grave dhe vajzave. Duke pranuar se arsimi jodiskriminues kontribuon ne marredhenie me te barabarta midis grave dhe burrave, Platforma per Veprim identifikon dhe fushat ne te cilat ekziston nje arsim i tille diskriminues duke perfshire: qendrimet tradicionale; martesat dhe shtatezanite e hershme; mungesa e ndergjegjesimit gjinor ne sektorin e arsimit; pergjegjesite shtepiake te vajzave dhe grave dhe koha e paket qe ato kane ne dispozicion per tu arsimuar, ngacmimi seksual. Persa i perket diskriminimit ne arsim, ai eshte i pranishem ne: mesimdhenien dhe materialet e papershtatshme bazuar ne paragjykimin gjinor; mungesen e lehtesirave per tu arsimuar, ne vecanti ne pershtatje me nevojat e vajzave, imazhet e e stereotipizuara te grave dhe burrave ne materialet dhe mesimdhenien ne arsim; programet me paragjykim gjinor dhe materialet mesimore, qe perforcojnerolet tradicionale seksuale; programet dhe tekstet shkencore qe bartin paragjykim gjinor; burimet e pamjaftueshme te arsimit, sidomos per grate dhe vajzat. Platforma per Veprim rekomandon strategji specifike per secilin prej faktoreve te mesiperme dhe perkrah perdorimin e rrugeve per ndryshim, te tilla si shfrytezimi i plote i potencialit edukues te masmedias, duke synuar perfshirjen e grave ne zhvillimet teknologjike ne fushen e arsimit.

Ne nivel europian edukimi shihet ne funksion te konkurrences ekonomike dhe politikave gjinore ne fushen arsimore propozohen kryesisht per te promovuar pjesemarrjen e vajzave ne profesionet shkencore dhe teknologjike. Vullneti per te zbatuar politika dinamike te formimit shkencor dhe per t'ju dhene qytetareve aftesi dhe kompetenca per tu adaptuar ne tregun e punes ne ndryshim gjen zbatim ne

Keshillin e Lisbonës të 2000 (http://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_it.htm), nga ku u aprovua dhe Traktati me të njejtin emër në vitin 2007 si dhe programi i punës “Arsim dhe Trajnim 2010”, me synim përcaktimin e kompetencave për mesimin përgjate jetës (lifelong learning), uljen e analfabetizimit si dhe uljen e përqindjes së braktisjes së studimeve. Objektivat strategjike që synohen janë rritja e cilësive dhe efikasitetit të sistemeve arsimore dhe formuese; thjeshtësimi i aksesit në sistemet arsimore dhe trajnuese; hapja e sistemeve arsimore dhe formuese ndaj botes së jashtme (www.itisavezzano.it/download/lastrategiadiLisbona.pdf). Sot me shumë së kurre, politikat evropiane për arsimin janë mbi të gjitha politika barazie, të orientuara në përfshirjen e grave në strukturat sociale-ekonomike dhe në pushtetet egzistuese, sesa në transformimin e mënyrës me të thëlle të vete strukturave. Nga puna si temë dominuese u kalua gradualisht në përfshirjen e temave të tjera, por arsimi akoma nuk duket një sektor i prekur nga gender mainstreaming. Gjithashtu konsiderimi i politikave të shanseve të barabarta si gjithëpërfshirëse në 360° duke përfshirë jo vetëm gratë por edhe subjekte të tjera, kontribuon në zhvishjen e konceptit duke e bërë neutral në krahasim me gjininë. Në politikat evropiane për arsimin hasim objektivin e uljes së izolimit gjinor të karrierave në fushat teknologjike dhe shkencore. Nder objektivat strategjike të dhjetëvjeçarit të ardhshëm janë dhe ato të rekrutimit dhe të trajnimit të mesuesve, të cilëve u kërkohet kujdes ndaj dallimeve kulturore dhe gjinore. Nenshtrimi i politikave gjinore nën objektivin e nxitjes së punësive së grave, përtej stereotipeve gjinore, shihet edhe në dokumentat e policy dedikuar shanceve të barabarta të Drejtorisë Gjenerale Punesim dhe Puna Sociale, të Keshillit të Europës, si përsëmbull Road Map.

Përsa i përket instrumentave legjislativë evropiane të të drejtave të njeriut dhe garantuesve të parimit për barazinë gjinore bazat themelore janë Konventa për mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut dhe Lirive Themelore (www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.PDF), e firmosur në Romë vitin 1950 dhe 14 Protokollat e saj shtese, si dhe Karta Sociale Evropiane (<http://conventions.coe.int/Treaty/ita//Treaties/Html/163.htm>), aprovuar në vitin 1961, e ripare në vitet 1991 dhe 1996 dhe Protokollat shtese të 1988-s dhe 1995-s.

Artikulli 14 dhe Protokollat numer 12 i Konventës Evropiane për mbrojtjen dhe të Drejtave Themelore të Njeriut kanë kontribuar në përmirësimin e mbrojtjes legjale dhe të statutit të grave në dekadat e fundit duke vënë si parim mos-diskriminim gjinor për gezimin e të drejtave themelore. Protokollat me numer 13 i aprovuar në vitin 1952 me artikullin e tij numer 2 garanton të drejtën për arsim. Sipas këtij artikulli e drejta për arsim nuk mund të mohohet asnjëherë. Shteti, në ushtrimin e detyrave që ka në fushën e arsimit dhe edukimit, duhet të respektojë të drejtën e prindërve për të siguruar këte edukim dhe këte arsimim sipas bindjeve të tyre fetare dhe filozofike (<http://conventions.coe.int/Treaty/ita/Treaties/html/009.htm>).

Përsa i përket kontekstit kombëtar në lidhje me edukimin gjinor dhe barazinë gjinore, egzistojnë politika të ndryshme si dhe një legjisllacion i rishikuar dhe i përmirësuar. Arsimi në Shqipëri është një përparësi kombëtare (Ligji Nr.7952 “Për Arsimin Parauniversitar”, datë 21.06.1995), dhe sipas Kushtetutës së Shqipërisë cdo njeri ka të drejtën për t’u arsimuar (Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë). Arsimi

tevejecar dhe arsimit mesëm, sipas nenit 57 të Kushtetutës, është falas. Ka një sërë arsyes që na shtyjne ta nisim analizën e të drejtave të grave pikerisht nga Kushtetuta, pasi është ligji suprem në të cilin deklarohen politikat dhe vlerat më të thella të shtetit shqiptar. Sipas nenit 3 të Kushtetutës dinjiteti i njeriut, të drejtat dhe liritë e tij janë baza e këtij shteti, i cili ka për detyrë t'i respektojë dhe t'i mbrojë. Gjithë sistemi ligjor shqiptar është bazuar në rregullimet dhe parimet kushtetuese.

Kjo do të thotë se parimet e të drejtave dhe liritë themelore të njeriut janë pjesë integrale e të gjithë legjisllacionit në përgjithësi dhe e çdo ligji e akti nënligjor në vecanti. Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë nuk trajton në mënyrë të vecuar të drejtat e grave por duke qenë një dokument sa politik aq edhe normativ, në mënyrë telegrafike ajo i ka gjetur vendin e duhur kujdesit ndaj gruas si nënë. Kushtetuta ka shprehur detyrimin për një mbrojtje të vecantë nga shteti për nënat e reja dhe frate shtatzena në nenin 54 të saj. Në Kushtetutën shqiptare përdoren për emra të tilla si “të gjithë”, “kushdo”, “askujt”, “secilit”, etj, për të treguar se bashkësia njëzëre të cilit i drejtohet dispozita nuk bën asnjë përjashtim, asnjë diskriminim, sepse të drejtat dhe liritë themelore u garantohen të gjithëve, gra e burra, të mitur e madhore, shtetas shqiptarë e të huaj, pakicave kombëtare etj. Pjesa e dytë e Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë i kushtohet “Të drejtave dhe liritë themelore të njeriut” dhe është e ndarë në katër krere. Në kreun e katërt trajtohen liritë dhe të drejtat ekonomike, sociale dhe kulturore, ku bën pjesë e drejta për arsim (GADC, Aleanca Gjimore për Zhvillim, Të Drejtat e Grave në kontekstin e të Drejtave të Njeriut, Mediaprit, Tiranë 2008). Në nenin 18 të Kushtetutës së Shqipërisë, përcaktohet se të gjithë shtetasit janë të barabartë përpara ligjit dhe se askush nuk mund të diskriminohet për shkak të tilla si: gjinia, raca, feja, etnia, gjuha, bindjet politike, fetare e filozofike, gjendja ekonomike, arsimore e sociale. Në bazë të këtij neni, i njohur ndryshe edhe si neni anti-diskriminim, çdo shtetas ka të drejtë për një arsim të barabartë pa diskriminim gjinie, race, feje, gjuhe, bindjeje politike, fetare e filozofike, gjendje ekonomike e sociale. Ky parim është transformuar në ligj në korrik të vitit 2004 me miratimin e Ligjit “Për një Shoqëri Gjimore të Barabartë” (Ligji Nr. 9198 “Për një Shoqëri Gjimore të Barabartë”, datë 1.07.2004). Ligji në fjalë synon të plotësojë kuadrin ligjor lidhur me të drejtat e barabarta për burrin dhe gruan, dhe konsiston në vendosjen e të dyjave seksëve në pozita të barabarta në fushën e arsimit, punësimit dhe vendimarrjes.

Një përmirësim të dukshëm të legjisllacionit shqiptar në lidhje me barazinë gjimore dhe edukimin gjimor e sjell miratimi i ligjit me numër 9970, në datë 24.07.2008 “Për Barazinë Gjimore në Shoqëri”. Ky ligj parashikon ngritjen e institucioneve dhe mekanizmave qeveritare dhe lokale për hartimin e politikave qeveritare për barazinë gjimore, aprovimin e një strategjie kombëtare, vlerësimin dhe monitorimin e situatave konkrete. Nder të tjera neni 4 dhe pikat e këtij ligji përcaktojnë termat kryesore dhe të studimit të pikat 1,2,3,4, Neni 4, Ligji Nr. 9970 “Për Barazinë Gjimore në Shoqëri”, datë 24.07.2008):

1. “Barazi gjimore” është pjesëmarrja e barabartë e femrave dhe e meshkujve në të gjitha fushat e jetës, pozita e barabartë ndërmjet tyre, mundësi e shanse të barabarta, për të gëzuar të drejtat dhe për të përmbushur detyrimet në shoqëri,

duke perfituar njelloj nga arritjet e zhvillimit te saj.

2. "Perkatesi gjinore" jane mundesite dhe atributet shoqerore, te lidhura me te qenit femer apo mashkull, si dhe marredheniet ndermjet tyre

3. "Diskriminim per shkak te gjinise" eshte cdo dallim, perjashtim ose kufizim mbi baza gjinore, qe ka per qellim ose per pasoje demtimin, mosnjohjen, mosgezimin dhe mosushtrimin, ne menyre te barabarte, nga secila gjini, te te drejtave te njeriut dhe lirive te parashikuara ne Kushtetute dhe ne ligje, ne fushat politike, ekonomike, shoqerore, kulturore e civile

4. "Integrim gjinor" eshte procesi qe zhvillohet ndermjet femrave dhe meshkujve, si nje proces qe nuk i perket vetem njerës gjinisi grup i vecuar, shoqerise ne teresi. Si i tille, integrimi gjinor eshte rruga per arritjen e barazise gjinore ne shoqeri, nepermjet perfishirjes se prespektives se seciles nga gjinite ne te gjitha proceset ligjvenses, politikeberese, planifikuese, zbatuese e monitoruese.

Gjithashtu ligji me Nr.9970 i dedikon barazise gjinore ne arsim pjesen e tij te peste me titull "Trajnimi i barabarte dhe mbrojtja nga diskriminimi per shkak te gjinise ne arsim dhe kualifikim". Ne nenin 24 (Pikat 1,2, Neni 24, ibidem) parashikohet ndalimi i pabarazise per shkak te pekatesise gjinore ndaj personave nga/ne institucionet arsimore te te gjitha niveleve, publike ose private. Ne piken e dyte te ketij neni perbejne diskriminim rastet kur parashikohen norma kufizuese, bazuar ne dallime gjinore dhe pengohet krijimi i lehtesive te nevojshme per tu arsimuar prane institucioneve shteterore ose private, qe ofrojne arsimin apo sherbime te tjera kualifikimi e trajnimi. Gjithashtu perbejne diskriminim rastet kur krijohen mundesi te ndryshme e te pajustificuara objektivisht ndaj burrit dhe gruas, per zgjedhjen e nje fushe te vecante studimi, trajnimi, diplomimi, si dhe per kohezgjatjen e mesimit. Por me rendesi te vecante per studimin tone eshte neni 25 i ligjit ne fjale. Ky nen permban bazen legjislative per edukimin e barazise gjinore (Neni 25, Edukimi i barazise gjinore, Ligji Nr. 9198 "Per Barazine Gjinore ne Shoqeri", date 1.07.2004). Pika e tij e pare percakton se subjektet, qe ofrojne arsimim, kualifikim e trajnim, si dhe ata qe formulojne tekste, programet dhe materialet e tjera mesimore, ne te gjitha nivelet, sigurojne mesimdhënien e njohurive te nevojshme dhe perdorin metoda mesimdhënije, trajnimi e kualifikimi, ne menyre te tille qe te ndihmojne ne promovimin, nxitjen dhe formimin e edukates se barazise dhe ne ndalimin e diskriminimit per shkak te gjinise, te stereotipave negative, paragjykimeve dhe praktikave zakonore ose te cdo lloji tjetër, qe cenojne parimet e barazise gjinore. Pika e dyte e nenit 25 vendos se institucionet e arsimit te larte, ne menyre te vecante, sipas fushave perkatese, nderrmarrin nisma per kryerjen e studimeve ne fushen e barazise gjinore, ose e perfishjne ate ne studimet e kryera, per te siguruar materiale me informacionin perkatese, si dhe per ti paraprire zhvillimit praktik e shkencor te kesaj fushe.

Sic shihet baza ligjore ne Shqiperi eshte shume e zhvilluar persa i peket edukimit gjinor ne vendin tone dhe barazise gjinore. Nje nga ceshtjet kryesore mbetet hendeku ndermjet barazise je jure (ajo cka ligji deklaroi) dhe de facto (realiteti konkret), dhe ajo cfare shqeteson dhe mungon me shume eshte aplikimi dhe konkretizimi

i keture masave dhe politikave. Ne kete menyre ka nje ndryshim te dukshem ndermjet konceptit te barazise midis burrave dhe grave sipas parashikimeve ligjore me ate qe ndodh dhe zbatohet realisht. Gjithsesi ka nje tendence qe ky boshlek te plotesohet me praktika pozitive. Nje kontribut me vlere ne kete drejtim kane dhene dhe vazhdojne te japin Organizatat joqeveritare shume aktive dhe te dedikuara ne fushen e ndergjegjesimit dhe mbrojtjes se te drejtave te grave dhe vajzave.

3-Konkluzione

Kerkimi yne shkencor mundohet te nxjerre perfundime dhe propozime te reja nga eksperienca nderkombetare por dhe ajo kombetare. Shkolla duhet te ndjeke objektivat e edukimit per nje integrim gjinor ne shoqeri dhe promovim dhe perhapje te nje kulture jodiskriminuese. Tema e dallimeve gjinore eshte vendimtare per nje shkolle cilesore dhe per orientimin ne moshe te re, sidomos per vajzat, per te cilat jane te rendesishme masa dhe programe specifike per ti ndihmuar ne hyrjen ne tregun e punes. Por fatkeqesisht, behet fjale per tema qe nuk kane vemendjen e duhur dhe qe meritojne dhe rrezikojne te kalojne ne plan te dyte per shkak te sjelljeve mbrojtese te fuqive dhe interesave te perfituara.

Objektivi eshte dhe promovimi i zhvillimit te nje shoqerie aktive, e bazuar ne respektimin dhe vleresim te diversiteteve kulturor dhe gjinor, si celes interpretimi te realitetit per te luftuar stereotipet dhe diskriminimet. Gjithashtu sugjerohet krijimi dhe ekperimentimi i formave te edukimit dhe mesimit me metodologji aktive dhe jo frontale, te afta ne perfshirjen e drejtperdrejte te perfituesve pergjate formimit, qe ofrojne strumente te nje njohurie e leximi kritik sesa nozione, duke stimuluar keshtu eksperimentimin e praktikave te drejta si dhe kreativitetin.

Studimi yne na shtyn te propozojme reforma dhe strategji ne disa pika kyce me qellim permiresimin e rezultateve me baze gjinore ne sistemin arsimor ne Shqiperi: -Edukim gjinor ne te gjitha nivelet arsimore.

Eshte shume e rendesishme perhapja e nje edukate respektuese dhe jodiskriminuese nder brezat e rinj. Duhet investuar ne nje permiresim te programeve mesimore ne te gjitha nivelet e sistemit arsimor duke integruar ne to konceptet e barazise gjinore dhe e nxisin ate. -Trajnim te mesuesve dhe pedagogjeve.

Eshte gjithashtu e nevojshme kualifikimi konstant i aktoreve kryesore ne formimin e drejteperdrejte te studenteve. Duhet sensibilizuar dhe informuar mesuesit dhe akademiket rreth parimit te barazise gjinore nepermjet kurseve dhe trajnimeve formuese. Permes pjesemarrjes se grave dhe vajzave ne mesimdhenien, por edhe shtimit te numrit te tyre ne postet menaxheriale gjithashtu mund te arrihet nje integrim gjinor me i madh ne arsimin shqiptar.

-Krijimi i aktiviteteve dhe laboratoreve trajnimi ne shkolla, ne qendrat e formimit profesional si dhe prane strukturave publike.

Si rrjedhoje, eshte shume e rendesishme forcimi i kapaciteteve te institucioneve arsimore per te integruar ceshtjeten dhe konceptet e barazise gjinore ne strukturat edukuese. Nepermjet laboratoreve dhe punes ne grupe mund te arrihet shperndarja

sa me e gjere e informacionit dhe politikave te ndryshme te nderrmarra nga institucionet perkatese.

-Eliminim te koncepteve diskriminuese ne tekstet dhe publikimet akademike.

Arsimi ne te te gjithë perberesit e tij, pra edhe ne tekte dhe publikime, duhet te permbushë detyra te emancipit shpirtëror dhe zhvillimit social te individit. Eliminimi i stereotipeve ne tekstet shkollore dhe akademike ndihmon ne zhvillimin e nje shoqërie te barabarte, ku te rinjte nuk identifikojnë njeri tjetrin ne baze te diferencave gjinore, kulturore apo ekonomike. Respektimi i te drejtave te barabarta dhe promovimi i tyre ne tekste ndihmon ne nje emancipimin te shoqërisë dhe klimes paqesore ne te.-Informim dhe edukim aktoreve kyc shoqëror si familja.

Edukimi duhet te kalojë nepermjet vajzave dhe djemve per te arritur drejtperdrejt ke familja. Ajo është baza e cdo shoqërie dhe luan rolin e edukimit te brezave pekrahe shkolles, ndaj edukimi i familjes me konceptet e barazisë gjinore ndihmon ne forcimin dhe zhvillimin e saj.

-Aplikim dhe njohje reale te ligjeve qe trajtojnë ceshtjet e perkatesise gjinore.

Ligjet e aprovuarua ne sistemin tone legjislativ krijojnë hapesira per inicitativa rreth ceshtjeve te perkatesise gjinore. Ato garantojnë barazine dhe te drejtat e grave e vajzave si dhe kujdes te vecante per arsimimin e tyre. Por veshtiresia qendron ne nje njohje shume te pakte te tyre sidomos ne zonat rurale te vendit. Kjo con ne mosndalim te paragjykimeve tradizionale qe imponojne vajzat dhe grate ti nenshtrohen dhunes, keqtrajtimit dhe braktisjes se shkolles. Ndaj është shume e rendesishme perhapja e informacionit rreth te drejtave qe grate dhe vajzat gezojnë dhe se ligjet duhen mbrojtur dhe aplikuar nga te gjitha strukturat qeverisese vendore.

Ka ende hapesire per te thelluar edhe me tej kete studim si dhe per te trajtuar argumenta te tjere qe lidhen me principin e barazisë gjinore ne shoqëri. Por u perpoqem te perqendrohemi ne analizen e kuadrit arsimor, duke evidentuar problemet reale si dhe hapat e rendesishem te kryer ne nivele institucionale me polikita dhe legjislazone bashkekohore. Objektivi i studimit tone është sensibilizimi dhe perhapja ndaj nje teme kaq te rendesishme dhe delikate sic është barazia gjinore, dhe sidomos roli i saj kyc ne arsim. Eshtë i nevojshem edukimi i brezave te ardhem per tu ndergjegjesuar se te gjithë janë te barabarte jo vetem para ligjit por edhe ne shoqëri, ne arsim, ne tregun e punes, ne kulture, ne familje dhe ne jeten e perditshme.

Organizata boterore e shendetesise konstaton se shkaku kryesor i vdekjeve femerore është rrjedhoje, me shume se nga semundje te renda si tumori, e dhunes se ushtuar ndaj tyre nga burrat (<http://www.who.int/research/en/>). Mjafton kjo e dhene per te na kujtuar se i vetmi dhe i fundit revoluzion i "Shekulli i ekstremeve", qe historiani Eric Hobsbawm e identifikonte ne revoluzionin femeror, nuk është permbushur akoma (Hobsbawm E. J., Age of Extremes - The Short Twentieth Century 1914-1991, Pantheon Books, New York, 1994). Ndaj është me shume

se kurre e rendesishme kunderveprimi ndaj stereotipeve qe prodhojne sjellje discriminuese, shtypese dhe te dhunshme ndaj grave dhe vajzave por te promovohen marredheniet empatike duke perfshire ne edukimin gjinor jo vetem studentet por edhe mesuesit, pedagoget dhe familjet.

Vleresimi dhe respektimi i figures se gruas dhe vajzes, si nje aktore kryesore ne shoqerine dhe ekonomine shqiptare eshte hapi i rendesishem qe duhet te ndermarre gjithsecili. Roli qe duhet te luaje bota akademike dhe shoqeria civile eshte vendimtare per perhapjen e edukimit gjinor, per te kontribuar ne zhvillimin e shoqerise sone, qe te jete e afte te perballoje sfidat e se ardhmes sic eshte integrimi ne Bashkimin European. Familja europiane nder kriteret kryesore per t'iu bashkuar imponon respektimin e te drejtave te njeriut, dhe sidomos garantimin dhe mos-diskriminim e vajzave dhe grave. Duke u nisur nga djepi i dijes per te promovuar dhe mbrojtur dinjitetin dhe te drejtat e grave dhe vajzave eshte rruga e duhur qe duhet ndermarre per nje shoqeri te zhvilluar, demokratike dhe europiane.

Referencat:

A cura di: Gamberi C., Maio M. A., Selmi G., Educare al genere. Riflessioni e strumenti per articolare la complessità, Carocci, Roma 2010.

EACEA P9 EURYDICE, Gender Differences in Educational Outcomes: Study on the Measures Taken and the Current Situation in Europe, Eurydice, Bruxelles, December, 2009.

GADC, Aleanca Gjinore per Zhvillim, Prespektiva Gjinore ne Tekstet Shkollore. Udhezues per shtepite botuese te teksteve shkollore, Pegi, Tirane, 2008.

INSTAT, Studente per cdo Universitet dhe Fakultet sipas Programeve te studimit, viti akademik 2011-2011 ne Arsimin Publik, www.instat.gov.al/al/themes/arsimi.aspx

INSTAT, Studente te regjistruar per cdo Universitet dhe sipas gjinise vitet 1994-2011, www.instat.gov.al/al/themes/arsimi.aspx

KILA, Il punto di vista delle donne, Educare alle differenze di genere:nodo cruciale per un orientamento di qualità, www.kila.it

